



พระสงฆ์กับการกับบทบาทนักพัฒนาในยุคดิจิทัล: แนวทางการเสริมสร้างพลังทางปัญญาและเทคโนโลยี*

THE SANGHA ADMINISTRATIVE MONKS AS DEVELOPMENT LEADERS IN THE DIGITAL AGE: APPROACHES TO EMPOWERMENT THROUGH WISDOM AND TECHNOLOGY

พระปลัดสิริภพ งามเรียบ*, พระสมุห์ธรรมาทร ทิพย์วงศ์, ดิเรก นุ่นกล้า, เดชชาติ ตรีทรัพย์

Phrapalad Sirapop Ngamriab*, Phrasamu Thanapat Tipwong, Direk Nunklam, Detchat Treesub

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: Phrasirapop@gmail.com

*Tel: 092-595-3919

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการนำเสนอเรื่อง พระสงฆ์กับการกับบทบาทนักพัฒนาในยุคดิจิทัล แนวทางการเสริมสร้างพลังทางปัญญาและเทคโนโลยีซึ่งมีบทบาทในทุกมิติของชีวิต พระสงฆ์คือการปฏิบัติทางจิตวิญญาณผู้ธำรงรักษาวิถีแห่งศรัทธาและจริยธรรมให้มั่นคงในสังคมไทย ขณะเดียวกันก็ทรงบทบาทนักพัฒนาผู้เปี่ยมด้วยวิสัยทัศน์ในการรังสรรค์พุทธสถานให้เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้และการพึ่งพาตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนบนฐานแห่งธรรมลักษณะและสันติสุข บทความนี้มุ่งวิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำพัฒนาในยุคดิจิทัล โดยเน้นการเสริมพลังทางปัญญาและเทคโนโลยีควบคู่กับหลักจริยธรรมเชิงพุทธ อันเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาให้ยังคงความร่วมสมัยและเข้าถึงผู้คนได้อย่างแท้จริง จากการศึกษาพบว่าพระสงฆ์ในการยุคปัจจุบันมีบทบาทหลากหลาย ทั้งด้านการเป็นผู้ผลิตสื่อธรรมะดิจิทัล ผู้ให้คำปรึกษาทางจิตวิญญาณ รวมถึงผู้เชื่อมโยงเครือข่ายศรัทธาในระดับชุมชนและสังคม การเปลี่ยนผ่านนี้นำมาซึ่งทั้งโอกาสและความท้าทายซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการปรับโครงสร้างทางความคิด การพัฒนาองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และการส่งเสริมคุณธรรมควบคู่กันไป พระสงฆ์ในการยุคปัจจุบันมีบทบาทหลากหลาย ทั้งเป็นผู้ผลิตสื่อธรรมะดิจิทัล ผู้นำกิจกรรมศาสนาออนไลน์ และผู้เชื่อมโยงเครือข่ายศรัทธา การเปลี่ยนผ่านนี้มาพร้อมโอกาสและความท้าทาย ซึ่งต้องอาศัยการปรับโครงสร้างทางความคิด พัฒนาทักษะดิจิทัล และส่งเสริมคุณธรรมไปพร้อมกันสรุปได้ว่า แนวทางการเสริมสร้างพลังทางปัญญาและเทคโนโลยีของพระสงฆ์คือการผสมผสานความรู้ทางธรรมเข้ากับทักษะดิจิทัลอย่างรู้เท่าทันและมีวิจารณญาณ เพื่อธำรงรักษาศรัทธาในโลกเสมือนจริงและขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาให้มั่นคงยั่งยืนในสังคมยุคใหม่

คำสำคัญ: พระสงฆ์, บทบาทนักพัฒนา, ยุคดิจิทัล, การเสริมสร้างพลังทางปัญญา, เทคโนโลยี

Abstract

This article presents The Role of Buddhist Monastic Leaders as Developers in the Digital Age This approach emphasizes intellectual and technological empowerment, which plays a crucial role in all aspects of life. Buddhist monastic leaders are spiritual beacon, upholding faith

and ethics firmly in Thai society. At the same time, they play a visionary role as developers, creating Buddhist sites as centers of learning and self-reliance. This aims to improve the quality of life in communities based on Dharma principles and peace. This article analyzes the role of Buddhist monastic leaders as developers in the digital age, focusing on intellectual and technological empowerment coupled with Buddhist ethical principles. This approach ensures that Buddhism remains relevant and accessible to all. The study found that contemporary Buddhist monastic leaders play diverse roles, including producing digital Dharma media, providing spiritual counseling, and connecting faith networks at the community and societal levels. This transition brings both opportunities and challenges, requiring a restructuring of mindset, development of digital technology knowledge, and the promotion of morality simultaneously. Online religious activity leaders, and faith network connectors, face both opportunities and challenges. This transition requires a restructuring of mindset, the development of digital skills, and the simultaneous promotion of moral values. In summary, the approach to empowering Buddhist monastic leaders intellectually and technologically is to integrate religious knowledge with digital skills in a knowledgeable and critical manner, in order to maintain faith in the virtual world and ensure the sustainable growth of Buddhism in modern society.

Keywords: Sangha Administrative Monks, Development Leadership, Digital Age, Intellectual Empowerment, Technology

บทนำ

ในโลกยุคใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง เครื่องมือดิจิทัลต่าง ๆ ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตประจำวันของคนในทุกช่วงวัย ส่งผลให้บทบาทของพระสงฆ์ในการในฐานผู้นำทางศาสนาไม่อาจยึดถือเฉพาะรูปแบบเดิมในการปฏิบัติศาสนกิจอีกต่อไป จำเป็นอย่างยิ่งที่พระสงฆ์ผู้มีหน้าที่กำกับดูแลกิจการคณะสงฆ์ จะต้องเรียนรู้และปรับกระบวนการทัศนในการทำงานให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทั้งในด้านการจัดการสารสนเทศ การบริหารวัดให้มีประสิทธิภาพ และการเข้าถึงประชาชนผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งถือเป็นการเปิดพื้นที่ใหม่ในการสื่อสารธรรมะอย่างไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีไม่เพียงแต่ช่วยให้พระสงฆ์เข้าถึงผู้คนได้มากขึ้นเท่านั้น หากยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารหลักธรรมคำสอนให้เข้าใจง่ายขึ้น มีความทันสมัย และตอบโจทย์ความสนใจของคนในยุคดิจิทัลที่มีพฤติกรรมการรับรู้แตกต่างจากยุคก่อน นอกจากนี้ การเข้าถึงเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมยังทำให้พระสงฆ์สามารถทำหน้าที่เป็น “ผู้เชื่อมประสาน” ระหว่างศาสนากับสังคมโลกได้อย่างมีพลัง โดยไม่ละทิ้งหลักการสำคัญของพระธรรมวินัย การนำเสนอธรรมะผ่านสื่อสมัยใหม่จึงกลายเป็นการขยายพรมแดนของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้สามารถเข้าถึงทั้งคนรุ่นใหม่ กลุ่มผู้มีข้อจำกัดด้านการเดินทาง รวมถึงประชาชนในพื้นที่ห่างไกล ทั้งนี้ ย่อมส่งผลให้พระพุทธศาสนายังคงความเกี่ยวข้องและตอบสนองต่อบริบทของสังคมสมัยใหม่ได้อย่างแท้จริง (พระมหาอภิชาติ ชยเมธี, 2566) ทั้งนี้พระสงฆ์ที่ประสบความสำเร็จสู่ความเป็นเลิศ คือผู้นำที่ครองตนด้วยจริยวัตรอันงดงามควบคู่ไปกับการเป็นนักบริหารจัดการวัดที่ทันสมัยด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศมีวิสัยทัศน์ในการบูรณาการพุทธธรรมเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนเชิงรุก และสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางสังคมอย่างเป็นกัลยาณมิตร เพื่อเป็นประทีปส่องสว่างทางปัญญาและเป็นศูนย์รวมจิตใจที่เข้มแข็งของพุทธศาสนิกชนในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน

พระสงฆ์ในการยุคดิจิทัล จำเป็นต้องปฏิบัติบทบาทที่ครอบคลุมทั้งด้านจิตวิญญาณและด้านการบริหารจัดการเชิงระบบ ซึ่งแตกต่างจากแนวทางดั้งเดิมที่มุ่งเน้นเพียงการรักษาพระธรรมวินัยและประกอบศาสนกิจในวิถี



วัดเป็นหลัก ปัจจุบันการจัดการวัดจำเป็นต้องมีแนวคิดที่เป็นระบบ ใช้ข้อมูลสารสนเทศในการตัดสินใจ และสื่อสารกับญาติโยมผ่านช่องทางดิจิทัลที่มีความรวดเร็วและกว้างขวางยิ่งขึ้น จากงานวิจัยหลายชิ้นได้เน้นย้ำว่า หากพระสงฆ์สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดระบบการเงิน การจัดเก็บข้อมูลวัด การรายงานผลการดำเนินงานกิจกรรม ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ภารกิจของวัด ก็จะช่วยทำให้การบริหารจัดการมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และตอบสนองต่อความคาดหวังของสาธารณชนในยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปิยดา นวลละออง และ วิทวัส ท่อแก้ว, 2565) ยิ่งไปกว่านั้น การบริหารจัดการวัดในบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลง ยังจำเป็นต้องอาศัยแนวทางที่ยืดหยุ่น เปิดรับกระบวนการเรียนรู้ใหม่ ๆ และสามารถเชื่อมโยงหลักธรรมกับสถานการณ์ร่วมสมัยอย่างมีวิจักษณ์ญาณ แนวทางบริหารในลักษณะนี้สอดคล้องกับหลักของปรัชญาหลังนวยุค ซึ่งเน้นการรับฟังความหลากหลาย การกระจายอำนาจ และการเคารพเสียงของชุมชนท้องถิ่น ดังนั้น พระสงฆ์จึงควรมีบทบาทเป็นทั้งผู้นำทางธรรมและ นักบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีทักษะการใช้เทคโนโลยีและเข้าใจบริบทของสังคมสมัยใหม่ได้อย่างลึกซึ้ง (พระใบฎีกาไพจิตร รตนญาโณ, 2563) อีกทั้งพระนักพัฒนาในยุคดิจิทัลทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมพุทธธรรมสู่นวัตกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและสติปัญญาของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยความสำคัญอยู่ที่การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเผยแผ่จริยธรรมที่ร่วมสมัยและเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกสำหรับการแบ่งระดับขั้นตอนการทำงานนั้น เริ่มต้นจากระดับพื้นฐาน คือการปรับทัศนคติและทักษะดิจิทัล ต่อด้วยระดับปฏิบัติการ คือการสร้างสื่อและนวัตกรรมธรรมะเพื่อการสื่อสาร และก้าวสู่ระดับเชี่ยวชาญ คือการเป็นผู้นำเครือข่ายธรรมาภิบาลดิจิทัลที่สามารถบริหารจัดการศาสนสถานให้เป็นศูนย์กลางแห่งปัญญาและสันติสุขในสังคมโลกเสมือนได้อย่างสมบูรณ์แบบ

แม้ว่ายุคดิจิทัลจะเปิดโอกาสใหม่ให้กับพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระธรรมและบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์อย่างทันสมัย แต่กระบวนการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่โลกเทคโนโลยีก็ยังคงเต็มไปด้วยความท้าทายที่ไม่อาจมองข้าม หนึ่งในอุปสรรคสำคัญคือ ความเหลื่อมล้ำด้านทักษะดิจิทัล ซึ่งทำให้พระสงฆ์บางรูปอาจประสบความยากลำบากในการเข้าถึงเทคโนโลยีหรือไม่สามารถใช้งานเครื่องมือดิจิทัลได้อย่างคล่องแคล่ว ขณะที่บางรูปอาจมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านธรรมวินัย แต่ขาดทักษะการสื่อสารในโลกออนไลน์ ส่งผลให้เกิดความไม่มั่นใจในการปรับบทบาทของตนให้เหมาะสมกับบริบทใหม่ของสังคม ทั้งยังอาจเผชิญกับแรงต้านภายในคณะสงฆ์หรือข้อจำกัดจากข้อปฏิบัติที่ยังไม่เปิดกว้างต่อการใช้นวัตกรรม ในอีกแง่หนึ่ง พระสงฆ์ยังต้องเผชิญกับความกดดันจากความคาดหวังของสาธารณชนที่ต้องการให้พระสงฆ์ทำหน้าที่ “ผู้นำทางจิตวิญญาณ” ควบคู่ไปกับการเป็น “นักสื่อสารสาธารณะ” บนโลกออนไลน์อย่างเหมาะสม ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะนอกจากจะต้องเข้าใจกลไกของเทคโนโลยีแล้ว ยังต้องมีวุฒิภาวะทางธรรมและความรอบคอบในการสื่อสาร เพื่อรักษาภาพลักษณ์ของสถาบันสงฆ์ให้เป็นที่เคารพของสังคม พระสงฆ์บางรูปอาจรู้สึกกดดันเมื่อถูกจับตามองจากสื่อและผู้ติดตามออนไลน์ เพราะโลกดิจิทัลไม่เปิดโอกาสให้เกิดข้อผิดพลาดได้ง่ายนัก ดังนั้น พระสงฆ์ยุคใหม่จำเป็นต้องมีทั้งทักษะด้านเทคนิคและทักษะทางอารมณ์ เพื่อสามารถดำเนินบทบาทในโลกเสมือนจริงได้อย่างมั่นคง มีสติ และถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย (พระใบฎีกากวีวัธน์ วิรติธีรตนย์, 2562) และแนวทางการเสริมสร้างพลังทางปัญญาและเทคโนโลยีคือการปลูกฝังกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์เพื่อถ่วงถ่วงข้อมูลข่าวสารควบคู่ไปกับการฝึกฝนทักษะดิจิทัลขั้นสูงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้นวัตกรรมสมัยใหม่ในการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาและแก้ไขปัญหาซับซ้อนของสังคมได้อย่างชาญฉลาดและทรงพลังในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ดังนั้น บริบทของโลกยุคดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลและความรวดเร็วของการสื่อสาร พระสงฆ์จึงทำหน้าที่เป็นแกนนำของคณะสงฆ์ในระดับต่าง ๆ ย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องเสริมสร้างศักยภาพของตนในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การมีความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีไม่ใช่เพียงประโยชน์ส่วนบุคคล แต่เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การบริหารงานคณะสงฆ์ในภาพรวมมีความเป็นระบบ โปร่งใส และมีความเชื่อมโยงกับชุมชนสมัยใหม่ได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังช่วยยกระดับภาพลักษณ์ของพระพุทธศาสนาให้ทันสมัยโดยไม่ละทิ้งรากฐานแห่งธรรม

วินัย การเสริมสร้างทักษะดิจิทัลให้กับพระสงฆ์ไม่ใช่เรื่องของความรู้เชิงเทคนิคเพียงอย่างเดียว แต่ยังเกี่ยวข้องกับวิถีคิดและกระบวนการทัศน์ใหม่ในการทำงาน เช่น การบริหารจัดการข้อมูลด้วยแบบอิเล็กทรอนิกส์ การสื่อสารธรรมะผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล หรือแม้แต่การใช้เทคโนโลยีในการติดตามและประเมินผลกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในระดับพื้นที่ การเรียนรู้เหล่านี้จะช่วยให้พระสงฆ์สามารถนำพาพระพุทธศาสนาไปสู่การเป็น “ศาสนาแห่งปัญญาในยุคดิจิทัล” ซึ่งเปิดรับความเปลี่ยนแปลงโดยไม่ละทิ้งหลักการอันมั่นคงที่มีมาแต่โบราณ โดยในบทความนี้ผู้เขียนได้รวบรวมและเรียบเรียงเรื่องราวเกี่ยวกับพระสงฆ์กับการกับบทบาทนักพัฒนาในยุคดิจิทัล: แนวทางการเสริมสร้างพลังทางปัญญาและเทคโนโลยี ได้แก่ บทบาทของพระสงฆ์ในการในยุคดิจิทัล, การเป็นผู้นำชุมชนและนักพัฒนาในสังคมออนไลน์, การสร้างเครือข่ายพระสงฆ์และการประชาชนผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล, การเสริมพลังทางปัญญาและพัฒนาทักษะดิจิทัลของพระสงฆ์ และการท้าทายและแนวทางพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ในยุคดิจิทัล

บทบาทของพระสงฆ์ในการในยุคดิจิทัล

ในยุคดิจิทัล (Digital Age) หรือยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทอย่างลึกซึ้งในชีวิตประจำวัน บทบาทของพระสงฆ์ก็ได้ปรับตัวอย่างสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการกิจทางพระพุทธศาสนาอย่างสร้างสรรค์ พระสงฆ์กลายเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสื่อสารและเผยแผ่พระธรรมคำสอนผ่านช่องทางดิจิทัลต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ศาสนา แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ และช่องยูทูบ เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายมากขึ้น นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังสามารถนำเทคโนโลยีมาสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ด้านพระพุทธศาสนาในรูปแบบออนไลน์ เช่น การจัดการเรียนการสอนธรรมะผ่านสื่อวิดีโอ การบรรยายออนไลน์ รวมทั้งการผลิตสื่อเสียงและเอกสารดิจิทัลเพื่อให้ผู้สนใจสามารถศึกษาได้ในเวลาที่สะดวก ส่งผลให้การเรียนรู้ธรรมะเป็นเรื่องที่เข้าถึงง่ายและยืดหยุ่นมากขึ้น ในด้านการสร้างเครือข่ายชุมชน พระสงฆ์สามารถใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อเชื่อมโยงผู้ศรัทธา สร้างพื้นที่สำหรับการสนทนา การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการจัดกิจกรรมธรรมะร่วมกัน แม้จะอยู่คนละพื้นที่ก็สามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาได้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังสามารถให้คำปรึกษาหรือไกล่เกลี่ยปัญหาที่เกี่ยวข้องกับศาสนาในรูปแบบออนไลน์ ซึ่งช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจอันดีในหมู่ประชาชน โดยภาพรวม พระสงฆ์จึงไม่เพียงแต่เป็นผู้เผยแผ่ธรรมะเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้ผลิตสื่อดิจิทัลทางศาสนาและแบบเรียนธรรมะ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และเสริมสร้างศีลธรรมแก่สังคม และยังเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีจริยธรรม เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และนำไปสู่การพัฒนาสังคมในทิศทางที่งดงามในยุคเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2552) ดังนั้น พระสงฆ์ในการในยุคดิจิทัล สามารถเป็นศูนย์กลางในการสร้างพลังบวกและเสริมสร้างความร่วมมือในชุมชนทางศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับกิจกรรมทางศาสนา ทั้งในด้านการเผยแผ่ธรรมะ การเรียนรู้ การสื่อสาร และการให้บริการต่อชุมชน ด้วยการเชื่อมโยงข้อมูลและผู้คนผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ทำให้การเข้าถึงคำสอนและกิจกรรมทางศาสนาเป็นไปอย่างกว้างขวางและคล่องตัว บทบาทสำคัญของพระสงฆ์ในการปรับใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับหลักธรรมและจริยธรรม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงธรรมะและการสร้างปฏิสัมพันธ์ในสังคมที่หลอมรวมด้วยความศรัทธาและความเข้าใจ อีกทั้งยังช่วยให้เกิดการรวมพลังและการประสานงานในระดับชุมชนเกิดเครือข่ายความร่วมมือที่แข็งแกร่ง เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนศาสนาให้ทันต่อยุคสมัยและตอบโจทยความต้องการของผู้คนในสังคมปัจจุบันได้อย่างแท้จริง (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2548)

สาเหตุที่ต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์เนื่องจากความท้าทายในยุค 5G ที่บีบให้คณะสงฆ์ต้องปรับตัวเข้ากับสังคมดิจิทัลเพื่อสร้างความสะดวกและเข้าถึงง่ายแก่สาธุชนทุกกลุ่มวัย ด้วยเหตุนี้พระสงฆ์



จึงต้องก้าวข้ามขีดจำกัดด้านสถานที่ เช่น การจัดห้องเรียนธรรมะเสมือนจริงหรือการไลฟ์สดเทศนาผ่านสื่อโซเชียล เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชนให้แน่นแฟ้นในโลกยุคใหม่

การเป็นผู้นำชุมชนและนักพัฒนาในสังคมออนไลน์

ในยุคที่สังคมเคลื่อนย้ายสู่โลกออนไลน์ พระสังฆาธิการในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณและชุมชน จึงต้องขยายบทบาทไปสู่พื้นที่ดิจิทัลด้วย โดยยังคงรักษาจุดยืนในฐานะที่เป็นที่พึ่งทางใจและเป็นผู้ชี้แนะทางศีลธรรม แก่สังคมบนแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย พระสงฆ์ยุคใหม่ไม่เพียงแต่ทำหน้าที่ในพื้นที่วัดหรือชุมชนจริงเท่านั้น แต่ยังต้องเข้าไปมีบทบาทในการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ในโลกออนไลน์ เพื่อให้คำแนะนำ แบ่งปันธรรมะ และสร้างพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนความรู้ทางศาสนา ซึ่งจะช่วยเชื่อมโยงศรัทธาและจริยธรรมเข้าสู่ชีวิตของผู้คนในยุคดิจิทัลได้มากขึ้น ทั้งนี้พระสังฆาธิการในยุคใหม่นั้น ควรให้ความสำคัญกับการเข้าถึงญาติโยมอย่างจริงจัง ใกล้ชิด และเสมอต้นเสมอปลาย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาตนเองด้านธรรมศึกษา การเผยแผ่คำสอน และการทำหน้าที่เป็นนักพัฒนาสังคม มากกว่าการแสวงหาตำแหน่งหรือเกียรติยศส่วนตน อันจะนำไปสู่ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ที่เหมาะสมกับยุคสมัยและเป็นที่ยอมรับในหมู่พุทธศาสนิกชนทั้งในโลกจริงและโลกออนไลน์ (พระครูปริยัติโสธาน (สิงขร ปริยัติเมธี), 2567) ดังนั้น ความสำคัญของบทบาทพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นที่พึ่งทางจิตวิญญาณและแหล่งธรรมะที่สามารถช่วยประคับประคองจิตใจของประชาชนให้มั่นคงท่ามกลางความไม่แน่นอน พระสงฆ์ไม่เพียงเป็นผู้ประกอบศาสนกิจในวัดเท่านั้น หากแต่ยังเป็นผู้นำจิตใจที่สามารถแนะนำแนวทางการดำเนินชีวิตอย่างมีศีลธรรม สร้างสติและปัญญาแก่ผู้คน โดยเฉพาะในยุคที่ปัญหาความเครียด ความกดดันจากการแข่งขัน หรือความขัดแย้งในสังคมทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ การมีพระสงฆ์ที่เข้าใจบริบทของยุคสมัยและสามารถถ่ายทอดธรรมะด้วยภาษาที่เข้าถึงใจ เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง (พระมหาบุญศรี ญาณวฑฺฒโน และคณะ, 2564)

นอกจากนี้ พระสงฆ์ยังต้องมีบทบาทในการเผยแผ่ธรรมะอย่างเหมาะสม ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา และสอดคล้องกับบริบททางสังคม โดยไม่ละทิ้งสาระสำคัญของคำสอน การเผยแผ่ธรรมะในยุคนี้จึงไม่ใช่เพียงการเทศนาแบบดั้งเดิมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น การบรรยายธรรมผ่านออนไลน์ การผลิตสื่อธรรมะ และการให้คำปรึกษาทางจิตใจผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้ธรรมะเข้าถึงผู้คนได้ในวงกว้างและทันต่อความต้องการของสังคมยุคใหม่ การที่พระสงฆ์ออกมามีปฏิสัมพันธ์กับสาธารณชนบนโลกออนไลน์ ยังอาจถือเป็นการสานต่อแนวคิด “พระสงฆ์นักพัฒนา” ในรูปแบบใหม่ กล่าวคือไม่ได้จำกัดอยู่แค่การพัฒนาชุมชนชนบทหรือสร้างถาวรวัตถุ แต่รวมถึงการพัฒนาจิตใจคนในสังคมผ่านสื่อออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นการรณรงค์เรื่องศีลธรรม จริยธรรม การให้คำปรึกษาปัญหาชีวิต หรือการชี้นำสังคมในประเด็นที่เหมาะสมตามหลักธรรม ตัวอย่างเช่น พระสงฆ์บางรูปใช้เพจเฟซบุ๊กของตนในการตอบคำถามธรรมะหรือปัญหาชีวิตที่โยมส่งเข้ามา เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงคำแนะนำของพระได้อย่างกว้างขวางซึ่งถือเป็นการทำหน้าที่ “ครูสอนศีลธรรม” และผู้นำทางความคิดให้แก่ชุมชนออนไลน์วงกว้าง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การเป็นผู้นำชุมชนและนักพัฒนาในสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในยุคแห่งความเปลี่ยนแปลงฉับพลัน ต้องมีบทบาทเชิงรุกในการเสริมสร้างพลังทางจิตใจแก่ประชาชน พร้อมทั้งทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมโยงธรรมะเข้าสู่ชีวิตประจำวันของผู้คน เพื่อให้สามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงด้วยความมั่นคงในจิตใจ มีสติ ปัญญา และศีลธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างรู้เท่าทัน

การสร้างเครือข่ายพระสังฆาธิการและประชาชนผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล

เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมอย่างลึกซึ้ง ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับฆราวาสก็ได้รับการปรับเปลี่ยนให้ทันสมัยและสอดคล้องกับรูปแบบชีวิตของผู้คนในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น เทคโนโลยีดิจิทัลไม่เพียงแต่เข้ามาอำนวยความสะดวกในด้านการสื่อสาร แต่ยังมีความสำคัญในการลดช่องว่างระหว่างพระ

กับญาติโยม ทำให้ทั้งสองฝ่ายสามารถติดต่อและมีปฏิสัมพันธ์กันได้บ่อยครั้งและต่อเนื่องกว่าที่เคยเป็นในอดีต หนึ่งในบทบาทสำคัญของพระสงฆ์ในการในยุคดิจิทัล คือ การสร้างเครือข่ายออนไลน์ระหว่างคณะสงฆ์และประชาชนผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ทางศาสนา เฟซบุ๊กเพจ ช่องยูทูบ หรือกลุ่มไลน์ สิ่งเหล่านี้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่เปิดให้ผู้คนสามารถเข้าวัดได้ โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ พุทธศาสนิกชนสามารถติดตามข่าวสารจากวัด ฟังธรรมะ สอบถามข้อสงสัยทางศาสนา หรือแม้กระทั่งร่วมกิจกรรมบุญ เช่น เวียนเทียนออนไลน์ หรือสวดมนต์ข้ามปีผ่านการถ่ายทอดสด สิ่งเหล่านี้ได้เปลี่ยนภาพลักษณ์ของการเข้าวัดจากกิจกรรมที่ต้องอาศัยการเดินทาง มาเป็นประสบการณ์ทางจิตวิญญาณที่เข้าถึงได้จากทุกที่บนโลก

ในอีกมิติหนึ่ง คณะสงฆ์ก็ได้ปรับการบริหารจัดการและการประชุมภายในโดยใช้เทคโนโลยี เช่น การประชุมคณะสงฆ์ผ่านระบบ Zoom หรือ Google Meet การสื่อสารข้อมูลข่าวสารในเขตปกครองสงฆ์ผ่านกลุ่มแชท ทำให้การประสานงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ลดภาระการเดินทาง และช่วยประหยัดเวลา ในระดับการศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนบาลีและธรรมศึกษาให้กับพระภิกษุและสามเณรผ่านระบบออนไลน์ เปิดโอกาสให้การเรียนรู้ขยายออกไปสู่พระสงฆ์ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลได้อย่างทั่วถึง ที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือ การเกิดขึ้นของเครือข่ายเฉพาะกิจระหว่างพระสงฆ์กับฆราวาสในรูปแบบใหม่ เช่น กลุ่มอาสาสมัครออนไลน์ที่ทำงานร่วมกันเพื่อจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ หรือกลุ่มสนทนาธรรมที่เปิดโอกาสให้ทั้งสองฝ่ายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางศาสนาได้อย่างใกล้ชิด สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวของพระสงฆ์ในยุคใหม่ที่ไม่จำกัดบทบาทไว้เพียงในบริเวณวัด แต่ขยายไปสู่พื้นที่ออนไลน์ที่เปิดกว้างและหลากหลาย (พระชลญาณมุนี (สมโกช ธรรมโกชโช), 2565)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า เทคโนโลยีดิจิทัลไม่ใช่เพียงเครื่องมือในการเผยแผ่ธรรมะ แต่เป็นสะพานสำคัญที่เชื่อมโยงจิตวิญญาณของพระสงฆ์และฆราวาสให้ใกล้ชิดกันมากขึ้น แม้จะอยู่ห่างไกลกันทางกายภาพ แต่หัวใจแห่งธรรมะยังสามารถเชื่อมถึงกันได้เสมอผ่านโลกออนไลน์ ซึ่งนับเป็นการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ให้ทันสมัย และตอบสนองความต้องการของสังคมในยุคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างแท้จริง อีกทั้งการสร้างเครือข่ายพระสงฆ์และประชาชนผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลประกอบด้วยประเด็น 2 ประเด็น คือ

1. การสร้างเครือข่ายพระสงฆ์และประชาชน เป็นการสร้างฐานข้อมูลและช่องทางสื่อสารเฉพาะสงฆ์ เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในการบริหารจัดการวัดและการตีความพุทธธรรมให้ร่วมสมัย ช่วยให้เกิดความเป็นเอกภาพในการเผยแผ่และสามารถช่วยเหลือกันด้านทรัพยากรหรือข้อมูลผ่านระบบคลาวด์และแอปพลิเคชันกลุ่มปิดอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างพระสงฆ์และประชาชน เป็นการใช้แพลตฟอร์มสาธารณะเพื่อลดช่องว่างระหว่างวัดกับชุมชนทำให้ประชาชนเข้าถึงคำสอนและกิจกรรมทางศาสนาได้ทุกที่ทุกเวลา ผ่านรูปแบบการปฏิสัมพันธ์สองทาง เช่น การปรึกษาธรรมะออนไลน์ หรือการทำบุญดิจิทัล ซึ่งช่วยสร้างระบบนิเวศแห่งศรัทธาที่โปร่งใสและยั่งยืนในโลกยุคใหม่

การเสริมพลังทางปัญญาและพัฒนาทักษะดิจิทัลของพระสงฆ์

การเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคดิจิทัลมิได้เป็นเพียงการปรับรูปแบบการใช้ชีวิตของผู้คน แต่ยังส่งผลลึกซึ้งต่อบทบาทของสถาบันทางศาสนา โดยเฉพาะบทบาทของ “พระสงฆ์” ซึ่งมีไม่เพียงผู้ดูแลกิจการคณะสงฆ์เท่านั้น แต่ยังเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางความคิด จริยธรรม และวัฒนธรรมในระดับชุมชนและสังคม การทำหน้าที่ในยุคปัจจุบันจึงไม่อาจยึดติดกับกรอบแนวทางเดิมเพียงลำพัง หากแต่จำเป็นต้องเปิดรับพลังใหม่ทางปัญญาและเทคโนโลยีเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คนที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

พระสงฆ์ในยุคดิจิทัล จึงต้องพัฒนาศักยภาพของตนให้ก้าวทันกระแสโลก ด้วยการเสริมสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ทั้งในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล และภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะ



ภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นภาษาสากลที่สามารถใช้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ การมีความรู้ในด้านเหล่านี้มิได้เป็นเพียงเครื่องมือในการทำงานเท่านั้น แต่ยังเป็นพลังปัญญาที่ส่งเสริมให้พระสงฆ์สนใจโลก เข้าใจผู้คน และสามารถสื่อสารหลักธรรมให้เข้าถึงใจผู้ฟังในบริบทสมัยใหม่ได้ดียิ่งขึ้น (พระครูปริยัติโสธนา (สิงขร ปริยัติเมธี), 2567) นอกจากนี้ การเรียนรู้เทคโนโลยียังช่วยให้พระสงฆ์สามารถบริหารจัดการภารกิจคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้ระบบออนไลน์ในการประชุมวางแผน การจัดอบรมการเผยแผ่ธรรมะ หรือแม้แต่การจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนในโลกเสมือน ซึ่งสามารถลดข้อจำกัดด้านเวลาและระยะทางได้อย่างชัดเจน พร้อมเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ได้สร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับฆราวาสและเยาวชนรุ่นใหม่ได้มากยิ่งขึ้น

กล่าวได้ว่า พลังทางปัญญาและเทคโนโลยีไม่เพียงแต่เสริมศักยภาพด้านการปฏิบัติงานของพระสงฆ์เท่านั้น แต่ยังเป็นฐานคิดใหม่ที่หล่อหลอมให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และเข้าใจถึงธรรมชาติของโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง การนำธรรมะเข้าสู่โลกออนไลน์จึงมิใช่เพียงการปรับตัว แต่เป็นการนำพาพระพุทธศาสนาเข้าสู่ยุคใหม่ ด้วยจิตวิญญาณที่ทันสมัยแต่ยังคงรากแก่นแห่งสังฆธรรมเอาไว้อย่างมั่นคง หากแต่จำเป็นต้องพัฒนาทักษะที่เรียกว่า “ความรู้เท่าทันดิจิทัล” หรือ Digital Literacy ควบคู่กันไป เพื่อให้สามารถดำเนินภารกิจทางศาสนาได้อย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมร่วมสมัย ซึ่ง Digital Literacy ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงเพียงการใช้เทคโนโลยีเป็นเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงการรู้จักเลือกใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม มีจริยธรรม และมีเป้าหมายในการพัฒนาตนเองและสังคม พระสงฆ์ที่มีความสามารถด้านนี้จะสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ธรรมะทั้งในและต่างประเทศได้อย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาพระไตรปิฎกในรูปแบบดิจิทัล การอ่านบทความธรรมะภาษาต่างประเทศ หรือการเข้าร่วมอบรมเสริมสร้างความรู้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งล้วนเป็นการเสริมพลังทางปัญญาให้กับพระสงฆ์ในฐานะผู้รู้ในยุคใหม่

ในขณะเดียวกัน ความสามารถด้านดิจิทัลยังเอื้อให้พระสงฆ์สามารถเผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อสมัยใหม่ได้อย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำคลิปวิดีโอธรรมะ การถ่ายทอดสดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา หรือการใช้โซเชียลมีเดียเพื่อเป็นช่องทางสื่อสารธรรมะกับประชาชน ซึ่งไม่เพียงช่วยให้ธรรมะเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ แต่ยังเป็นการเชื่อมโยงพุทธศาสนิกชนจากหลากหลายพื้นที่เข้ามาร่วมกันสร้างเครือข่ายแห่งศรัทธาในรูปแบบที่ทันสมัย เมื่อพระสงฆ์สามารถใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณและเข้าใจเจตนารมณ์ของการเผยแผ่ธรรมะ ก็ย่อมสามารถทำหน้าที่เป็น “นักพัฒนา” ที่ขับเคลื่อนศาสนาและสังคมไปพร้อมกันได้ โดยไม่ทิ้งรากฐานทางวัฒนธรรมและจริยธรรมดั้งเดิม แต่กลับเสริมพลังเหล่านั้นให้มีชีวิตชีวาและเข้าถึงใจคนในยุคปัจจุบันได้มากยิ่งขึ้น (พระมหาทองเก็บ ญาณพล และ กิตติมาศ ศิริไชย, 2566)

ดังนั้น พระสงฆ์ในยุคดิจิทัลจึงถูกมองในฐานะนักพัฒนาที่มีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ด้วยพลังแห่งสติปัญญาและเครื่องมือแห่งยุคสมัย ซึ่งจะทำให้ศาสนาและชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้อย่างกลมกลืน มีพลัง และยั่งยืนในอนาคต

ความท้าทายและแนวทางการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ในยุคดิจิทัล

1. ความท้าทายของพระสงฆ์ในยุคดิจิทัล

แม้ว่าเทคโนโลยีดิจิทัลจะเปิดพื้นที่แห่งโอกาสใหม่ให้กับพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในด้านการเผยแผ่ธรรมะ การสร้างเครือข่าย และการสื่อสารกับญาติโยมอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น แต่กระนั้นก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าพระสงฆ์ยังคงต้องเผชิญกับความท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อบทบาทของตนในฐานะ “นักพัฒนา” แห่งยุคสมัย ดังนี้

1.1 การขัดแย้งกันระหว่างระเบียบจารีตกับวิถีของสังคมเทคโนโลยีปัจจุบัน พระสงฆ์ซึ่งต้องทำหน้าที่ในการกำกับ ดูแล และนำทิศทางคณะสงฆ์ จำเป็นต้องสร้างสมดุลระหว่างการดำรงพระธรรมวินัยกับการเปิดพื้นที่ให้พระภิกษุมิมีโอกาสเรียนรู้ทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการเผยแผ่ธรรมในโลกยุคใหม่ เช่น การใช้สื่อดิจิทัลอย่างมีจริยธรรม หรือการศึกษาเทคโนโลยีเพื่อใช้ในงานศาสนาโดยไม่ละเลยความ

สำรวจสมฐานะสมณเพศ การผลักดันแนวทางปฏิบัติที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมต่อบริบทของปัจจุบัน จึงเป็นหนึ่งในภารกิจสำคัญของพระสังฆาธิการ

1.2 การใช้สื่ออย่างไม่เหมาะสม หากพระภิกษุชาตินิยมในการใช้เทคโนโลยี อาจเกิดเหตุการณ์ที่บ่อนทำลายภาพลักษณ์ของศาสนาในสายตาสังคม พระสังฆาธิการในฐานะผู้นำจึงต้องรับบทบาทในการสร้างแนวทางการใช้สื่อออนไลน์อย่างสร้างสรรค์ พร้อมทั้งส่งเสริมให้เกิดระบบกำกับดูแลภายในที่มีทั้งความเข้าใจ เท่าทัน และมีเมตตาธรรม เป็นการเสริมพลังปัญญาแก่พระภิกษุในการใช้งานเทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรมและสอดคล้องกับพระธรรมวินัย

1.3 ช่องว่างทางเจเนอเรชันภายในคณะสงฆ์เอง พระสังฆาธิการจึงต้องทำหน้าที่เป็น “สะพานเชื่อม” ระหว่างพระรุ่นใหม่ที่เชี่ยวชาญเทคโนโลยีกับพระผู้ใหญ่ที่ยึดมั่นในความรู้และรูปแบบดั้งเดิม เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน อันจะนำไปสู่การประสานพลังและการพัฒนาอย่างมีทิศทาง ทั้งนี้ การเสริมพลังทางปัญญาของพระสังฆาธิการไม่เพียงจำกัดอยู่ที่ตัวบุคคล แต่รวมถึงการสร้างระบบคิดใหม่ภายในองค์กรสงฆ์ ที่เปิดรับความเปลี่ยนแปลงโดยไม่สูญเสียรากเหง้าแห่งพระพุทธศาสนา

กล่าวโดยสรุปได้ว่า พระสังฆาธิการในยุคดิจิทัลไม่เพียงต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล แต่ยังต้องกล้าเผชิญกับข้อจำกัดเดิม ๆ อย่างมีสติ และเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงที่ใช้ทั้งพลังแห่งจริยธรรมและพลังแห่งเทคโนโลยีเพื่อยกระดับบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยยุคใหม่ ให้เป็นทั้งผู้ให้ธรรมะ และผู้นำด้านการพัฒนาสังคมอย่างมั่นคงและยั่งยืน

2. แนวทางการพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการในยุคดิจิทัล

พระสังฆาธิการมีอาจทำหน้าที่เชิงบริหารและเผยแผ่ธรรมะแบบเดิมเพียงลำพังได้อีกต่อไป หากแต่จำเป็นต้องยกระดับบทบาทของตนให้เป็นนักพัฒนาที่สามารถวางรากฐานใหม่ให้กับองค์กรคณะสงฆ์ให้สามารถอยู่ร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยไม่ละเลยหลักพระธรรมวินัย ดังนี้

2.1 การปรับเปลี่ยนเชิงโครงสร้าง กล่าวคือ การทบทวนกฎระเบียบที่ใช้กับพระภิกษุให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้พระสงฆ์สามารถใช้เทคโนโลยีในการเผยแผ่ธรรมะและบริหารกิจกรรมทางศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยยังคงรักษาเจตนารมณ์แห่งความสามัคคีในสมณเพศเอาไว้ หากกฎระเบียบยังคงยึดโยงกับโลกก่อนดิจิทัลโดยไม่ปรับเปลี่ยน ก็จะถูกกลืนเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ทั้งของพระสงฆ์รายบุคคลและของคณะสงฆ์โดยรวม พระสังฆาธิการจึงต้องเป็นผู้นำเสนอแนวทางที่สร้างสรรค์ซึ่งสามารถรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของสถาบันสงฆ์ไว้ควบคู่กับการเปิดกว้างสู่ยุคใหม่

2.2 การพัฒนาองค์ความรู้และทักษะของพระสงฆ์ โดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยีดิจิทัลการอบรมเชิงปฏิบัติและเวิร์กช็อปควรถูกออกแบบอย่างต่อเนื่อง และมีทั้งมิติทางเทคนิค เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ การผลิตเนื้อหาธรรมะ รวมถึงมิติทางจริยธรรม เช่น การสื่อสารอย่างมีธรรมาภิบาลซึ่งจะช่วยเสริมสร้างทั้ง “ความสามารถ” และ “ความรับผิดชอบ” ในการใช้งานเทคโนโลยีได้อย่างรอบด้าน นอกจากนี้ การจัดระบบพี่เลี้ยงดิจิทัล โดยให้พระรุ่นใหม่ที่ทักษะด้านเทคโนโลยีทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้กับพระรุ่นพี่ ก็จะช่วยลดช่องว่างระหว่างรุ่นและทำให้การเปลี่ยนผ่านเป็นไปอย่างราบรื่น

2.3 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในองค์กรคณะสงฆ์ เป็นอีกกลไกหนึ่งที่สามารถขับเคลื่อนพลังปัญญาและเทคโนโลยีให้เดินหน้าอย่างเป็นระบบ การรวบรวมกรณีตัวอย่างของวัดหรือพระสงฆ์ที่ประสบความสำเร็จในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเผยแผ่ธรรมะและการบริหารกิจกรรมภายในวัด จะเป็นแรงบันดาลใจให้พระสงฆ์รูปอื่น ๆ กล้าปรับตัวและเดินหน้าตาม การเปิดพื้นที่ให้มีการเสวนา ถกเถียง แลกเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับปัญหาและโอกาสที่เทคโนโลยีนำมาให้ จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในระดับเครือข่ายสงฆ์ทั่วประเทศ



กล่าวโดยสรุปได้ว่า หากพระสังฆาธิการสามารถวางบทบาทของตนใหม่ให้เป็นทั้งผู้บริหารเชิงกลยุทธ์และนักพัฒนาเชิงปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ คณะสงฆ์ไทยก็จะสามารถเดินหน้าเข้าสู่ยุคดิจิทัลได้อย่างมีคุณภาพ ทั้งยังสามารถรักษาคุณค่าของพระพุทธศาสนาไว้ได้อย่างมั่นคงในโลกที่เปลี่ยนไป

สรุป

เมื่อโลกหมุนเข้าสู่ยุคแห่งการสื่อสารไร้พรมแดน เทคโนโลยีดิจิทัลได้กลายเป็นพื้นที่ใหม่สำหรับการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา พระสังฆาธิการในฐานะผู้นำสงฆ์จึงมีอาจจำกัดบทบาทไว้เพียงในโลกออฟไลน์อีกต่อไป หากแต่ต้องก้าวสู่พื้นที่ออนไลน์อย่างมีวิจยารณญาณ พร้อมทั้งทำหน้าที่เป็นผู้นำจิตวิญญาณที่สามารถเชื่อมโยงหลักธรรมกับเทคโนโลยีได้อย่างสมดุลและสร้างสรรค์ บทบาทใหม่ของพระสังฆาธิการในบริบทนี้จึงมิได้หยุดอยู่กับการเผยแผ่ธรรมะแบบเทศนาหน้าธรรมาสน์เท่านั้น แต่ขยายไปสู่การเป็นผู้บริหารกิจกรรมสงฆ์ในแพลตฟอร์มดิจิทัล การจัดการระบบวัด การสร้างชุมชนผู้ปฏิบัติธรรมออนไลน์ ไปจนถึงการพัฒนาสื่อธรรมะที่เข้าถึงใจคนรุ่นใหม่ ความหลากหลายของบทบาทนี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ เทคโนโลยี และจิตภาวนาอย่างรอบด้าน การจะดำรงตนเป็นพระสังฆาธิการที่มีบทบาทเชิงพัฒนาในยุคดิจิทัลได้อย่างแท้จริงนั้น ต้องอาศัยพลังทางปัญญาเป็นรากฐานสำคัญ ทั้งในแง่ของการเรียนรู้โลกสมัยใหม่ด้วยทัศนคติที่ไม่ยึดติด และการใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทันเพื่อประโยชน์ในการเผยแผ่ธรรมะแก่สังคม ด้วยเหตุนี้ การสนับสนุนให้พระสังฆาธิการเข้าถึงการฝึกอบรมเทคโนโลยี การเรียนรู้เครื่องมือสื่อสารสมัยใหม่ ตลอดจนการพัฒนาทักษะด้านภาษาต่างประเทศ จึงถือเป็นแนวทางการเสริมพลังให้พระสามารถเข้าถึงคนหลากหลายกลุ่มและขยายขอบเขตการสื่อสารได้ในระดับสากล พร้อมกันนี้ พระสังฆาธิการจำเป็นต้องยึดมั่นในหลักสมณสาธูปและพระธรรมวินัย อันเป็นรากฐานของการดำรงตนในเพศบรรพชิต เพื่อให้การใช้เทคโนโลยีมิได้กลายเป็นเครื่องมือในการไขว่เขวออกจากเป้าหมายแห่งการเผยแผ่ธรรม แต่เป็นสะพานที่เชื่อมโยงธรรมะให้เข้าถึงผู้คนได้ลึกซึ้งและกว้างขวางยิ่งขึ้น หากสามารถรักษาความสมดุลระหว่างโลกเทคโนโลยีกับโลกแห่งจิตวิญญาณได้ ก็จะทำให้พระพุทธศาสนายังคงส่องแสงนำทางแก่สังคมได้อย่างมีพลัง ในท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล พระสังฆาธิการจึงควรได้รับการสนับสนุนให้เติบโตเป็นผู้นำทางปัญญาที่กล้าปรับตัว รู้จักใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม และสามารถออกแบบแนวทางการเผยแผ่ธรรมะที่ตอบสนองต่อบริบทสังคมร่วมสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งหมดนี้คือหัวใจของการพัฒนาเชิงรุก ที่จะทำให้คณะสงฆ์ไทยก้าวข้ามจากการเป็นผู้สืบทอดศาสนา สู่อการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณในโลกสมัยใหม่อย่างมั่นคงและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2552). แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ฉบับที่ 2) ของประเทศไทย พ.ศ.2552-2556. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- ปิยดา นวลละออง และ วิทยาธร ท่อแก้ว. (2565). การสื่อสารในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านธรรมาภิบาล ของเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 8(4), 62-74.
- พระครูปริยัติโสธนา (สิงขร ปริยตติเมธี). (2567). แนวทางการศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการต่อการสื่อสารภาษาอังกฤษในยุคดิจิทัล. วารสาร มจร สุรนารีสาร, 2(1), 62-74.
- พระชลญาณมุนี (สมโภช ธมฺมโกชโช). (2565). การปรับตัวของพระสงฆ์รุ่นใหม่ในยุคของสังคมออนไลน์. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 11(1), 195-213.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2548). การเผยแผ่เชิงรุก. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระใบฎีกากวีวัณ วัชรธีรตณฺย. (2562). เงื่อนไขและข้อจำกัดในการปรับตัวของพระสงฆ์ในยุคไทยแลนด์ 4.0. วารสาร สจล. ชุมพรเขตรอุดมศักดิ์, 1(1), 40-46.
- พระใบฎีกาไพจิตร รตนาโน. (2563). การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาหลังนวยุค. วารสารมหาจุฬาทานีปริทรรศน์, 2(3), 1-8.
- พระมหาทองเก็บ ญาณพล และ กิตติมาศ ศิริไชย. (2566). ทักษะที่พึงประสงค์สำหรับพระธรรมทูตผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อการพัฒนากำลังคนในยุคพลเมืองดิจิทัล. วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์, 7(3), 88-102.
- พระมหาบุญศรี ญาณวุฒิ์ และคณะ. (2564). บทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจแก่คนไทยในยุคการเปลี่ยนแปลงฉับพลัน. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาอภิชาติ ชยเมธี. (2566). การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการในยุคปัจจุบัน. วารสารบรรพการศึกษามนุษยสังคมศาสตร์, 4(1), 108-120.